

Útbygging av alivinnuni í Føroyum

Tormóður Dahl, verkfrøðingur og ídnaðarráðgevi hevur, síðani hann kom aftur til Føroya fyrri 12 árum síðani, ferð eftir ferð skrivað um møguleikarnar innan fiskaaling í Føroyum og um hvussu henda vinna hevur ment seg aðrastaðni í heiminum.

Herfyri lat Nevndin viðvíkjandi Fiskaaling, sum landsstýrið hevur sett, eina frágreiðing um virki nevndarinnar og uppskot til útbygging av alivinnuni í Føroyum.

Nevndin sigur, at frágreiðingin er ikki eitt álit um aling í Føroyum, men er ætlað sum eitt grundarlag undir einum orðaskifti um framtíðina hjá hesi vinnugrein.

Tormóður Dahl hevur tikið nevndina á orði og hevur skrivað greinina niðanfyri.

(Hóast Sosialurin hevur roynt at fáa fatur á hesi frágreiðing hava vit fingið at vita, at hon er ikki almenn. Herfyri sóu vit hana kortini prentaða í Dagblaðnum og hava vit fingið at vita, at Dagblaðið hevur fingið hana frá fiskimálaráðharranum, sum jú er fólkafloksmaður. Tað er við stórar mæisnøgð, at ein má ásanna, at tilfar, sum nevndir og arbeidssbólkar lata landsstýrinum og sum ikki er alment í fyrstu atløgu, næstan altíð er at siggja í Dagblaðnum — tí blaðið hevur sin mann í Tinganesi. Hetta má harðliga átalast. Blaðm.)

Um til ber fer Sosialurin at triva í sjálva frágreiðingin í komandi bløðum.

Vit geva so Tormóð Dahl orðið:

So kom tað umstíðir — álitid frá landsins alinevnd — tað álit, ið so nógvir alar og onnur hava steðgað eftir so leingi, so leingi...

Alinevndin varð sett í juni 1981. Um arbeidssuppgávuna hjá alinevndini (hon skuldi vera ein »bráfeingisnevnd«), sigur landsstýrið:

»Ásannandi, at áhugin fyri aling og framleiðslu av silum, laks og ymiskum skeljadjórum er vaksandi, og at tilkinn vinna kann fáa samfelagsligan týdning, hevur landsstýrið samtykt at seta ein arbeidsskól at kanna møguleikarnar fyrri tilkinn vinnuvegi og geva landsstýrinum tilmæli í spurninginum.

Í sínum arbeidi eiga ar-

beidsbólurin at umhugsa allar teir spurningar, ið eru av týðningi málinum viðvíkjandi m.a. tørv og stødd á kleki og smoltstøðum, hvar líkindi eru fyrri tilkinn støðum, ognar- og brúksrættir til áir og vøtn, um galdandi lóg-gáva lýkur tørvin á reguleringum ella um tørvur er á nýggjari lóg-gávu, hvørji sjónarmið skulu leggjast undir loyvisreglur, herundir, um loyvi bert eiga at verða givin fólki á staðnum, seluviðurskiptini, fódur-spurningurin og tryggingarspurningurin.

Í arbeidsskólinum koma at sita:

1 umboð fyrri fiskirann-sóknarstovuna,

1 umboð fyrri landsverkfrøðing,

1 umboð fyrri menn-ingargrunnin,

1 umboð fyrri landsskriv-stovuna.

Í sínum viðmerkingum til setta arbeidsskólkin segði lögmaður m.a. (14. sept. 3.6.81.):

»at tað mest er av effektivitetsávum, at landsstýrið hevur valt at seta eina so litla nevnd«.

Arbeidssuppgávan er eintýdd orðað og um ætlanina við at velja eina »litla« nevnd til eina tilkinn uppgávu (ið skuldi avriktast skjótt) er einki at siga til.

Uppskotið um lands-skipanarnevnd 8 ára gamalt

Longu fyrri 8 árum síðani reisti Ídnaðarfelagið/-stovan ynski um at fáa sett eina landsskipanarnevnd fyrri alivinnuna. Málið varð fært fram aftur tá »Ídnaðarálitid 1978« varð lagt fyrri landsstýrið/tingið og so aftur í 1979. Seinni tók landsverkfrøðingurin stig til eina fyrribilsnevnd við 2 limum frá egna stovni, 1 frá landsstýrinum 1 frá fiskirann-sóknarstovuni og 1 frá alivinnuni. Henda nevndin kom ongantíð rættliga í gongd, men so í 1981 áasannaði landsstýrið at enda tørvin, og setti ta »effektivu« alinevndina, ið nú umstíðir letur hoyra frá sær.

15 alternativ í laksaaling fram til 1988

Men hvat hevur so henda effektivu »bráfeingisnevndin« fingið av skafti hesi 3 árin?

Við mín besta vilja dugi eg ikki at siggja at eitt einasta veruligt svar er givið uppá teir spurningar, ið nevndin varð sett at útgreina.

Sjálvt álitid er uppá 50 blaðsíður, men av hesum eru nýttar heilar 35 síður at sýna figgjartørvin í 15 alternativum, um vit skulu framleiða uml. 3000, 4000, 5000, 6000... osfr. ella 13000 tons av laksum og silum árliga roknað frá 1988.

Eitt er at hesin figgjartørvur í mun til framleiðsluna kundi verið skilabetri sýndir á einari

Ungdómurin og unga alivinnan — nýggj livstekin í Føroyum

strikumynd (nomogram), men tá varð at siga einki eftir (ið rúgvu) av sjálvum álitinum. — Eitt annað er at alinevndin veruliga kemur sær at kalla hetta álit fyrri »uppskot til útbygging av alivinnuni í Føroyum«.

Veit nevndin ov litid um tað hon tekst við?

Í álitinum áasannar nevndin sjálv at hon helst veit ov litid um tað hon tekst við, tí fyrst í niðurstøðuni stendur at lesa:

»Taltílfarið í hesi frágreiðing er so ivasamt, at sum skjótast eiga nágreinilig kanning av smoltstøðnum at vera gjørd, møguliga saman við Andreasi Reinert ella øðrum skilamanni«.

Jú, eg eri so samdur so samdur. Her er tørvur á »skilamonnum við lit«.

Priskriggi, dygd og syntetisk livevni

Alt bendir í dag á at aling av laksaafiski (i hvussu so er fyrribils) hevur sæð sínar bestu dagar, ja, priskriggið er í veruleikanum longu byrjað.

Norðmenn framleiddu í fjór umleið 23.000 tons av laksaafiskum. Í ár verður talið mett til umleið 30.000 tons, næsta ár 40.000 tons og í 1986 umleið 55.000 tons.

Hesi töluni eru rættuliga álitandi tí tey eru grundað

á yngul- og smoltframleiðsluna í dag.

Tað sum kanska ger okkara støðu meira kritiska enn støðuna hjá norðmonnum er, at teir longu hava samskipað sínar selur og bygt upp eitt effektivt selumynstur, við álitandi regluligum flutningi fleiri ferðir um vikuna til fastar keyparar. Talan er her bæði um fesk-an, frystan og royktan laksaafisk. Teir hava eisini megnað at bygt upp ein rættuliga týðandi útflutning av laksaarognum (kaviar).

Føroyska laksaadygðin hevur kanska higartil verið betri enn hin norska, men tað er meira tilvildarlígt (betri »alisjógv«) enn eitt úrslið av miðvisum arbeidi. Seinastu 2 árin hava norðmenn harafturimóti lagt støðugt stórri dent á einans at framleiða dygdarlaks, og spurningurin er um teir ikki longu eru farnar fram um okkum. Eitt annað, ið eisini hevur stóran týdning í hesum sambandi er at norðmenn í dag meira og meira kunnu lýsa við at teirra laksur ikki er fòðaður við syntetiskum livevnum (fyrri at fáa laksa-kjötíð reytt), men einans við náttúrufoðini hjá laksum — nevnliga svartkjafti, lodnu, krill, og rækju.

Her eru vit eftirbátar, og vit mugu siggja í

eyguni, at um heilt stutta tíð verður helst sett bann fyrri at fòðra laksin við teimum livevnum (cantaxanthin), vit nýta (forboð er longu sett fyrri at nýta hetta evni í kraftfóður) — og hvat so við teimum 15 alternativunum?

Aling av skeljafiski

Enn eru økir innan havbúnaðin, har vit hava møguleikar at koma toluliga ájavnt við okkara grannar (norðmenn, svíar, danir, írar, bretar) — eitt tilkinn øki er aling av kræklingi, ostru, og scallops (stór jákupsskel), men her slær alinevndin nevan í borðið og sigur:

»Nevndin er av teirra áskoðan at tað ikki eiga at verða givin fleiri loyvir til skeljaaling, fyrr enn tað er ávist, at henda aling kann fáa samfelagsligan týdning«.

Um eitt tilkinn krav skuldi verið sett fram, tá ætlanin var at keypa ta fyrstu sluppina til Føroyar, byggja ta fyrstu frystigoymsluna, byggja tað fyrsta ídnaðarvirkið o.s.fr. — hvar vóru vit tá í dag?

Samstundis sum okkara alinevnd setur bann fyrri aling av skeljafiski frætta vit (»Børsen« 12. apríl), at danir hava boðsent serfrøðing úr Japan, fyrri at læra teir (danir) at ala scallops — og at vánirnar